

IRODALOMTÖRTÉNET.

**A MAGYAR IRODALOMTÖRTÉNETI TÁRSASÁG
FOLYÓIRATA.**

SZERKESZTI

PINTÉR JENŐ.

HUSZONEGYEDIK ÉVFOLYAM.

KIADJA A MAGYAR IRODALOMTÖRTÉNETI TÁRSASÁG.

BUDAPEST, 1932.

TARTALOM.

TANULMÁNYOK. — KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

	Oldal
Baros Gyula : Dézsi Lajos	97
Kardos Tibor : Bél Mátyás levelezése egy olasz tudóssal	99
Szabó T. Attila : Egy diákdallá vált Csokonai-vers	104

BÍRÁLATOK.

Dedinszky Gizella : Petőfi és Burns. — Gondán Felicián : Emlékkönyv Tóth Kálmán születésének 100-ik évfordulójára. — Kozma Magdolna : A magyar történeti vigjáték. — Krompecher Bertalan : Jankovich Miklós irodalmi törekvései. — László Irma : Arany János angol irodalmi kapcsolatai. — Nagy József : Tóth Béla élete és munkássága. — Olasz Péter. A serdüülő fiu a magyar regényben. — Pál István : Budapest a magyar költészetben. — Skala István : Gróf Széchenyi István és a magyar romantizmus. — Sabó Gizella : Varga Gyula élete és irodalmi munkássága. — Szirák Ferenc : A tragikum körvonalai Ádám sorsában — Török Erzsébet : Benedek Aladár. — Vas Margit : Ráday Gedeon élete és munkássága. — Závodszy Ferenc : Gyóni Géza

107

FOLYÓIRATOK SZEMLÉJE.

I. Folyóiratok	110
II. Hírlapok	113

FIGYELŐ.

Elhúnytak. — Új könyvek. — Inhalt der selbständigen Artikel	116
---	-----

A folyóirat évenként négy füzetben jelenik meg.

TANULMÁNYOK.

Dézsi Lajos.

Írta: BAROS GYULA.

Feltűnés nélkül, halkán, munkás életére jellemző esendben távozott körünkből Dézsi Lajos, a Magyar Irodalomtörténeti Társaság alelnöke. Halálát nem előzték meg a betegségről szóló, szokásos hírlapi tudósítások, elhunytát nem követte a terjedelmes nekrológok nagy száma; még a hozzá közel állók egy része is csak a napi hírekből értesült a szomorú valóságról.

A nyilvánosság e látszólag hűvös magatartásának a jelen esetben nincs tárgyi alapja, magyarázata csupán az a tájékoztatatlanság, mely még az ú. n. művelt köztudatot is közömbössé teszi, mikor a tudós szereplése nem eléggé hangos. A megboldogult emlékének azonban nem árt az avatatlanok e közönye, mert pályája egészében hasznos és gyümölcsöző volt, s mint ilyennek jutalma'önmagában rejlik.

Az a negyvenegynéhány év, amit Dézsi a debreceni kollégiumból kikerülve részint könyvtári szolgálatban, részint a kolozsvári, majd szegedi egyetem tanári székén töltött, folytonos önműveléssel és búvárkodással telt el. Szívós tudásvágya kielégítésére először is megtanulta a nyugati nagy nemzetek nyelvét s ily módon felszerelve fogott rendkívül szélesen megalapozott kutatásaihoz. Eleinte, talán pártfogói — főképp Szilágyi Sándor — hatására ingadozni látszik, hogy történelmi vagy irodalmi tanulmányoknak szentelje-e életét. Ebből a korból való a „Millenaris“ Magyar Történet hatodik kötetének függelékében a „II. Mátyástól III. Ferdinándig“ terjedő korszak társadalmi és művelődési életéről írt, tőle származó áttekintés.

Utóbb Szilády Áron közelségébe jutva, hamarosan döntött, és már korán megkezdte a főstudiuma körüli elméleti tájékozódást. Ennek eredménye nagyszabásúak indult, de félbenmaradt tanulmánya: *Az irodalomtörténet módszereiről*. Emellett azonban

— főképp pályája kezdetén — továbbra is foglalkoztatta őt a tágabb értelemben vett kultúrtörténet; ilyfajta kérdések iránti fogékonysága későbbi munkáin is észrevehető. Nyilván ennek köszönhette, hogy annakidején a *Történelmi Életrajzok* szerkesztése rábízott.

Tanári állásának elfoglalása után természetesen nagy buzgalommal látott tárgyköre tüzetes áttanulmányozásához s e részben oly sokoldalú és széleskörű ismeretekre tett szert, hogy méltán vált szaktekintéllyé, különösen a régi magyar irodalmat illető vonatkozásokban.

Kutatásaiban nagy segítségére volt rendkívüli bibliografiai tájékozottsága. Ennek arányairól némi fogalmat nyújthat (báró Radvánszkytól sajtó alá rendezett Rimay Munkái-nak függelékében) a Balassa-kiadások egész kis kötetre terjedő mintaszerű könyvészeti egybeállítására és leírására. Állítólag ő maga mondta és ha mondta, bizonyára tréfából tette, hogy legkedvesebb olvasmányai az antikváriusok könyvjegyzékai. De volt ebben valami igaz is. E különösnek látszó kedvtelése érteti meg, hogy a régi magyar irodalom több, kortörténetileg fontos alkotását sikerült megmentenie a feledéstől.

Anyagismeretének teljességét és pontosságát biztosította gyűjtőszendélye, mely nem elégedett meg a szokásos emlékeztető jegyzetekkel, hanem egyenesen az unikumok megszerzésére törekedett. Ha az eredetinek nem tudott birtokába jutni, nem röstellte a fáradságot, sajátkezűleg betűhív másolatot készített magának róla. Ilyenmű gyűjtéséből különösen becses és szinte páratlan az a facsimile-gyűjteménye, mely az egyetlen példányokként külföldi könyvtárakban rejtőző magyar széphistóriák-
nak az eredetit pótló fényképmásolatait foglalja magában.

Nagyarányú és tudós lelkiismeretességre valló munkássága nem maradt hatás nélkül. Erdemei elismerésül a M. T. Akadémia előbb levelező, majd rendes tagjai sorába választotta, tanítványai pedig nem egy értékes művel szereztek örömet és tisztességet kitűnő tanárunknak.

Társaságunknak alapítása óta egyik alelnöke volt s állása megbecsülése jelül több ízben megtisztelte üléseinket becses elnöki megnyitóival (*A háború és a magyar irodalomtörténet; Ferenczi Zoltán emlékezete*), vagy folyóiratunkat tartalmas cikkeivel (*Magyar irodalmi hatás Shakespeare költészetében, Töke Ferenc Spira históriája* stb.). Kiváló monografiáinak (*Sz. Molnár A.,*

Tinódi S., Jósika M. életrajza stb.), jeles kiadványainak (*Balassa művei, Hcrologium Turcicum* stb.) és szinte egész könyvtárt kitevő kisebb dolgozatainak akárcsak futólagos ismertetésére ezúttal se helyen nincs szükség, mert nemrég jelent meg e lapokon Alszeghy Zsolt alkalmi tanulmánya (Irodalomtört. 1928), mely szempontjai és tárgyilagossága révén, nagy vonásokban hű képet nyújt a megboldogult tudományos munkásságáról.

Sajnos, e szép cikk befejező sorainak optimista bizakodására tragikus záradékot tett a közelmúlt, s így többé nincs reményünk néhány ígéretes kezdet (*Mikes-, Zsámboki-, Jókai-életrajza, szép-történelmünk kiadása, Világirod. lexikon* stb.) folytatására. Pedig, hogy az alaposágáról és tárgyismeretének gazdagságáról híres tudós mily jó szolgálatot tehetett volna még kultúránk elmélyítése körül, arra bizonyosság az a sok alkalmi közlemény és népszerűsítő cikk is, melyekben az egyébként inkább tárgyi hűségre törekvő szerző az előadás csínját is a hatáskeltés szolgálatába állította (*Erdélyi arcképek és képek*).

A mulandóság vaskényszere ellen azonban halgaság volna zúgolódni, kivált oly esetben, mint az övé, mikor a földi létből való távozás nem jelent Nirvánát. Szeretett alelnökünk pályaképe nem múltó jelenség, tovább fog élni, mint a jövőben is ösztönző példája a kegyeletes emlékezésre méltó, zajtalan, de eredményes tudós fáradozásnak.

Bél Mátyás levelezése egy olasz tudóssal.

Írta: KARDOS TIBOR.

A XVIII. század első felében több európai államban lázas törekvés mutatkozik a tudományos munka megszervezésére, a nemzeti multra vonatkozó emlékek összegyűjtésére, az ország multjának és jelenének egyetemes földolgozására. Olaszországban Muratori hatalmas méretű forrásgyűjtése nyüzsgő hangyabollyá változtatta az olasz tudományos életet. Németországban még Leibniz szervező munkájánál is jelentősebb az államismereti iskola diadalrajutása. Magyarországon ugyanennek az iskolának az eszméit fejlesztette tovább Bél Mátyás.¹ Munkatervének: az

¹ *Hóman Bálint*: Tudományos történetírásunk megalapítása a 18. században. Budapest, 1920. 11–12., 19–20. lk. és *Gárdonyi Albert*: A magyar történet-tudomány kezdetei. Protestáns Szemle, 1926. VI. sz. 361–373. l.

ország egyetemes ismertetésének keresztülvitelében az akkori magyar értelmiség: műveltek, tudósok, papok, orvosok, a közigazgatás emberei segítkeztek.² Ennek érdekében mozgósította külföldi barátait is. Levelezése kiterjedt Szentpétervárig és Rómaig. E helyütt külföldi kapcsolatainak ismeretlen részét vázoljuk: viszonyát a megújuló olasz tudományhoz.

A Muratori-múzeumban őrzött húszezer levél beszédes bizonyossága aunk a tevékenységnek, melyet az olasz történész kifejtett. Forrásgyűjteménye megteremtésében résztvettek a tartományok, városok, költői akadémiák tudósai. A közös célra irányított munkával egyidejűleg megindult a regionális történettudomány is, elsősorban Muratori szűkebb hazájában, Felső-Olaszországban. Majd minden tartománynak, városnak megjelent a gyűjteménye a maga íróiról, híres embereiről vagy monográfia egy-egy intézményéről. Özöne szabadult el a legváltozatosabb tárgyú tudományos elmefuttatásoknak. A humanizmus újból erőre kapott és túlesapott az ország határán.³ A közös latin nyelv segítségével egybekapcsolódik az olasz és külföldi közvélemény. Közösen oldanak meg problémákat, műveikkel kedveskednek egymásnak. Ez a latinyelvű és műveltségű irodalmi köztársaság kiterjedt Olasz-, Német- és Magyarországra.

Bél Mátyást az olasz szellemi élethez az irodalmi köztársaság közösségén kívül a bécsi udvar, valamint a magyar főnemesiség olaszos műveltsége hozta közel. Ez az a korszak, amikor az olasz irodalom egyik nagy fejezete a császárvárosban játszódott le, amikor Apostolo Zeno, majd Metastasio divatos zenedrámákat Bécsben írnak és adják először.⁴ Bél Mátyás szívesen látott ember volt az udvari körökben. A Habsburg-uralkodók rokonszenvvel kísérték a magyar államismereti iskola munkásságát, sőt intézkedéseikkel azt elő is segítették. A forráskiadványokhoz hiányzó költségeket a magyar főurak adták. Így aztán természetes, hogy Bél Mátyás pozsonyi tudományos köre érdeklődéssel fordult az olasz szellemi élet felé, melynek a zenedráma mellett uralkodó jelensége a megújuló történettudomány volt.

A magyar történetírás apostola Muratori tevékenységét állandó figyelemmel kísérte. Schwaudtner gyűjteményéhez írott célkitűző előszavában Muratori művét egyenesen elérendő minta-

² Haan Lajos: Bél Mátyás. Budapest, 1879. 40. 1.

³ Tullio Concari: *Il settecento*. 170–184. 1.

⁴ Kastner Jenő: A 18. század olasz irodalma. Egyetemi előadások. Pécs, 1927–28.

képnek jelöli meg, de csak a Muratori-múzeum tudna fölvilágosítást nyújtani afelől, hogy leveleztek-e egymással? Az viszont ismeretes, hogy Muratori történetíró-ellenfele, Fontanini érsek, Rómából küldött anyagot Bélnek.⁵ Úgy látszik Bél Mátyás leg-élénkebb összeköttetésben a pádovai polihisztor-társaság fejével, Jacopo Facciolattal állott. A latinista és történetíró Facciolati szellemi középponttá tette városát. Tanítványával, Forcellinivel, közösen dolgozott. Calepinus híres szótárának átdolgozása után belefogtak a latin szókincs teljes gyűjteményébe, a „Totius Latinitatis Lexicon“-ba, melyet az Accademia della Crusca olasz szótárának versenytársául szántak.⁶ Polihisztor barátai közé tartozott A. Vallisneri, aki annakidején Apostolo Zenoval s Muratorival együtt megalapította az első olasz szemlét, a „Giornale dei Letterati d'Italia“-t. A pádovai polihisztorok leveleztek a közelben tartózkodó Muratorival, Apostolo Zenoval, a Bécsben élő Metastasioval s a német tudomány sok személyiségével.

Facciolati a magyarokkal Bél Mátyás egyik tanítványa, Radvánszky László által jutott kapcsolatba, aki a császári Észak-Olaszországban 1726-ban tanulmányutat tett.⁷ A pádovai tudósok rendkívüli szívéllyességgel fogadták, amiért később megindultan mond köszönetet.⁸ A kitüntető fogadtatást valószínűleg Bél Mátyás európai hírének köszönhette. Hiszen Facciolati már egy évvel előbb dicsőítette Bél sógorához írt levelében a „Prodromus“ nagyvonalú terveit.⁹ Most Radvánszky László útján elküldte latin beszédeit, egyúttal pedig megüzente, hogy segítségére kíván lenni az anyaggyűjtésben. Fölhívta Bél figyelmét egy Marsigli-kódexre.¹⁰ A kézirat tartalomjegyzékét mellékelte is Radvánszkyhoz írt második leveléhez. A kéziratot nem tudta megszerezni, még a tartalom leírását is alig engedték meg, pedig maga Marsigli járt közbe.¹¹ Vajjon melyik Marsigli-kéziratról van szó?

⁵ Haan: i. m. 40. l.

⁶ V. ö. Concari: i. m. 234. l. — *Biographie universelle*, T. XIII. 316–317., 383. l. — *Wurzbach: Biographisches Lexikon*, IV. B. 131–132., 287–288. l.

⁷ *Szinnyei József: Magyar írók élete és munkái*. 11. k. 849. l.

⁸ *Clarorum Germanorum Hungarorumque ad Jacobum Facciolatum epistolae*. Ex autographis apud Carolum Roner extantibus descriptae. Venetiis, 1843. 20. l.

⁹ Gyrardi Michaelis et Beli Mathiae ad Jacobum Facciolatum *epistolae tres*. Ex autographis apud Carolum Roner extantibus descriptae. Venetiis, 1844. 7. l.

¹⁰ *Clarorum* . . . etc. 20. l. és *Epistolae tres* . . . etc. 7. l.

¹¹ *J. Facciolati Epistolae Latinae*. Patavii, 1765 epistola 92–98.

A bolognai egyetemi könyvtár 120 kéziratát őrzi.¹² Facciolati általánosan csak annyit mond, hogy a kódex „de rebus Hungaricis” szól. Valószínű, hogy valamelyik történeti és földrajzi tárgyú kolligátum forog szóban. Közben Bél elhatározta magát a válaszáadásra. Sok szerénykedés után kifejezi vágyát, bárcsak hozzájuthatna a bolognai kézirathoz, mert a tartalomjegyzékben olyan dolgokat lát, amelyeket nem szeretne nélkülözni. Ugyanis Marsigli igen szorgalmas megfigyelője volt a Magyarországgal kapcsolatos dolgoknak, szeretné hát megfigyeléseit az ország javára fordítani.¹³ Facciolati egyéb kéziratokra is figyelmezteti magyar társát, olyanokra, melyek magyarországi egyházi könyvtárakban lappangtak. Ezekről a kéziratokról alkalmasint magyar paptanítványai révén tudott, mivel a pádovai szeminárium vezetője volt. Ettől kezdve a pádovai latinista állandó levelezésben állott Bél Mátyással. Mutatja ezt egy szentpétervári akadémikusnak, Bayernek az „Adparatus”-ban közölt levele a finn-magyar rokonságról. Itt Bayer a pádovai történésről, mint közös ismerősükről beszél, akit Bél útján üdvözöltet és válaszáadásra kér.¹⁴ Facciolati közben újabb munkájával kedveskedett Bélnek: megküldte „Lexicon Ciceronianum”-át (1734-ben). Bél igyekezett kimutatni háláját. Amidőn Bécsben járt, hogy III. Károlynak átadja a „Notitia Hungariae Novae” első kötetét, Facciolatinak is azonnal küldött egy példányt.¹⁵

A pádovai egyetem történetírója Bélen és Radvánszkyon kívül levelezésben állott még több magyarral, így a Lipesében tanuló Gyraldi Mihállyal. Gyraldi humanista módra Facciolati latin beszédeit többre tartja Poliziano, Bembo, Cristoforo Landini, Sadoleto és a Manuzio-k írásainál.¹⁶ A Bél Mátyás köréhez tartozók fölbátorodnak a levelezésre. Köleséri Sámuel császári tanácsos, aki, mint „az Írók Társaságán kívül élő dák” (Dacus extra litteratorum societatem degens) úgy igyekszik kimutatni rokonszenvét és tiszteletét, hogy megküldi Facciolatinak nemrég kibocsátott Tibullusát (1727), amelyet egy Corvin-kódex alapján készített.¹⁷

¹² Veress András: A bolognai Marsigli-iratok magyar vonatkozásai. Magyar Könyvszemle, 1906. 109. l.

¹³ *Epistolae tres*... 7. l.

¹⁴ *Adparatus ad historiam Hungariae*. Posonii, 1735. T. I. 415. l.

¹⁵ *Epistolae tres*... 8. l.

¹⁶ U. o. 9. l.

¹⁷ *Clarorum*... etc. 22. l. — Szinnyei: i. m. III. köt. 1212. l.

Facciolati levelezésének utolsó meglévő darabja (1754-ből) különös, nyugtalanító akkorddal zárja levelezését.¹⁸ Révai József báró túróci főispán, Bél tanítványa, irónikus keserőséggel írja az olasz humanistának: „Ego inter obscuros fama gentes (nam et barbaros appellatis) famam nominis tui excipere potui, et tam meo, quam patriae vitio non merui a te agnoscere.“ A „barbár“ szó a humanizmus óta lett újból megvető megkülönböztetés. Mély bánat rejlik Révai szavaiban: nemzeti fájdalom elmaradottságunk miatt. Hiába igyekszik Facciolati válaszában megnyugtató Révait, hogy „barbár“ csak annyit jelent „nem latin“ és Révai hazája amúgy is a római birodalom szívében van, hiszen az osztrák uralkodó egyúttal római császár is.¹⁹ Révai panaszja mélyebbről jött, semhogy üres magyarázattal is el lehetett volna esendesíteni. Ez az elkeseredés sok más, hasonlóan művelt magyarban megvolt. Mindazok, akiket megérintett az olasz, francia kultúra vagy öntudatra ébredt bennük, hogy „lingua paterna“-nk a latin nem a mi igaz kifejezőnk, mind ráeszméltek a nemzet szörnyű állapotára. Szegény Faludi mennyi gonddal csiszolgatta olaszos zengésűre súlyos nyelvünket! Ki érezte jobban, hogy meg kell teremteni irodalmunkat, mint azok a magyar testőrök, akiknek a bécsi udvar adta a francia műveltséget.

A XVIII. század latin történetírásának s különösen Bél Mátyás munkásságának nagy szerepe van az új korszak létrehozásában. Ez a történetírás a nemzeti múlt felé fordul, a tudományos munka szervezésével irodalmi közvéleményt készít elő. Mint ahogy az olasz romantikusok regényeik, drámáik tárgyát vagy hátterét nagyrészt Muratori gyűjteményéből vették, ugyanúgy használták föl a magyar romantikusok az újonnan kiadott középkori krónikákat. Ha meggondoljuk, hogy Schwandtner forráskiadványának szellemi mozgatója Bél Mátyás volt, akkor hatalmas tevékenysége a nemzeti újjászületés egyik kiindulópontjának bizonyul. Sorsa jellemzően magyar sors, első életrajzírójának kívánsága mindmáig csak kívánság, mert annak, aki annyi nemzeti emléket gyűjtött össze, adott ki vagy adatott ki: Bél Mátyásnak levelei mindeddig szét vannak szórva és kiadatlanok.

¹⁸ *Clarorum* . . . etc. 33. l.

¹⁹ *Facciolati*: i. m. Epistola 156.

Egy diákdallá vált Csokonai-vers.

Írta: SZABÓ T. ATTILA.

A magyar diákéneklés történetének ezután támadó historikusára hárul az a feladat, hogy a diákság dalkincsének s benne megnyilatkozó ízlésének vizsgálata során kiderítse a korabeli ízléstörténeti irányokkal való rokonságot, illetőleg az azokkal való összefüggéseket. Kétségtelenül az irodalom s még általánosabban az irodalmi ízlés története számára nagyjában előrelátható, de részleteiben érdekes meglepetéseket adó megállapításokat hoz majd az ilyenféle vizsgálat.

Ha többet nem is, de annyit mindenki, saját személyes tapasztalata alapján tud a diákéneklésről, hogy a diákság dalkincsének egy részét a magyar írók hosszabb-rövidebb ideig közkedvelt dalai tették s teszik ma is. Azzal sem mondok újat, hogy Petőfit kivéve, talán egyetlen magyar írónak sem forgott annyi éneke diákszájon, mint Csokonainak. Különösen a mult század elején fordult a magyar s itt is elsősorban a lokálpatrióta debreceni és sárospataki diákság érdeklődése az egész életében diákosan szertelen, örök vagabundus Csokonai felé. Egyik népköltési anyaga miatt értékes sárospataki énekeskönyvünk, a *Régibb és újabb, részint érzékeny, részint vig, többnyire eredeti dalok gyűjteménye*,¹ mely a mult század 20–30-as éveire vonatkozóan a sárospataki diákság ízlésének s érdeklődésének irányát mutatja, csaknem egynegyedében Csokonai-dalokból áll.²

Alábbi soraimban egy diákdallá vált Csokonai-vers változataira szeretnék rámutatni.

Imre Sándor, akinek *A magyar népdal nemci*³ c. tanulmányában a magyar diákéneklés történetének legelső s máig is legteljesebb összefoglalását olvashatjuk, a diákdalok közé sorol egy *Itt hagyám én ezt a várost, ha lehetne*⁴ kezdetű éneket is. Bár ő az éneknek csak ezt az egy sorát közli, a hozzáfűzött s a tartá-

¹ Sárospatakon, 1826; II. kiadása (bőv.) u. o. 1834. Kis 8-r.

² V. ö. még *Harsányi–Gulyás*: Csokonai Vitéz Mihály össz. műv. Bpest, Genius, 1922. I. : XIV. s köv.

³ Az Erd. Múz.-Egyl. Kiadványai, VI. köt. Kvár, 1889 : 388–390. Megjelent az Olcsó Könyvtárban is.

⁴ U. o. 389.

lomra vonatkozó megjegyzésére alapítva,⁵ kétségtelennek látszik, hogy ez az Imre által ismert és említett dal legalább is változata lehet annak, melyet Erdélyi⁶ is közöl. Az összehasonlítás kedvéért álljon itt e dal:

Itt hagynám én ezt a várost, Ha lehetne, Ha engem egy szőke leány Nem szeretne. Őszeütném sarkantyúmat, Elindulnék, Ezen esunya város felé Sem fordulnék!	Itt hagynám én, csak téged Vihetnélek, Szekeembe magam mellé Ültetnélek. Félre tenném süvegemet, Csak te szeretnél engemet.
--	--

Ez a kedveshangulatú daloeska valószínűleg különböző változatokban⁷ Kecskemét, Muzsla, Szaboles és Zala, tehát a magyar nyelvterület nyugati részén volt ismeretes.⁸ A dal erdélyi s általában a keleti magyarság közötti változatát nem ismerjük.

Érdekes dolog, hogy az idézett dal megett egy Csokonai-dal, a *Habozás*⁹ című áll:

Itt hagynám én ezt a várost ha lehetne,
Ha engemet az én Lillám nem szeretne.

Őszeütném sarkantyúmat, megindulnék
Még e város felé háttal sem fordulnék.

Itt hagynám én ezt a várost ha lehetne.

Ha őtet is ültethetném az ölembe.

A két dal — az imént közölt és ez — kézzelfoghatóan azonos, csakhogy a fennebb közölt második változatot a sokkal bővebb Csokonai-vers 1. versszak 1—2., a 2. versszak 3—4., illetőleg a 3. versszak 1. és 4. sorának összevonásával kaptam. Az így mesterségesen kapott és az Erdélyi által lejegyzett változatot a Csokonai versével szemben az egyszerűség jellemzi: elmaradt

⁵ „De más lánc is köti a városhoz a távozót.” U. o.

⁶ Népdalok és mondák. Pesten, 1846—48. II : 74. Még két sorában egyező két változatot közöl Muzsláról (Esztergom vm.) (i. m. I : 86).

⁷ Az itt közölt dal valószínűleg az alább említett vidékekről került s több dalból *egységrehozott* változat. Tudjuk, hogy a régebbi gyűjtőknél ez az „összeszerkesztő” munka egészen elismert gyűjtési módszer volt.

⁸ V. ö. Erdélyi i. m. II : Függelékének a II. köt. 141. dalára vonatkozó megjegyzését. Ezt bizonyítja még az is, hogy Imre S. diákemlékei alapján írta i. t.-nak a diákénekelésre vonatkozó részét. Ő pedig Nagyváradon és Debreebenben diákoskodott.

⁹ L. az idézett Csokonai-kiadás I₂ : 510—511.

belőle Csokonainak a búcsúzás fölött érzett fájdalomának leírása, ez a rokokkós-szentimentális sallang-áradat; ugyancsak elmaradt a *Lilla* két, a *Vitéz* egy felelete s a *kettő* által együttesen énekelt egy sor.

De nemcsak az Erdélyi-féle egy teljesebb és két, első két sorában egyező változata ismeretes e Csokonai-dalnak. Kálmány Lajos egy négy versszakból álló s két sorában azonos, de egyéb-iránt eltérő népi változat¹⁰ mellett közölt egy másik változatot¹¹ is, amely bár jóval hosszabb az Erdélyiéénél, olyanszerű összevonással, mint amelyet előbb a Csokonai-féle változat esetében végeztünk, szinte teljesen az Erdélyi változatával azonos alakra hozható.

Ez a terjedelemre is hosszabb, kilenc hatsoros versszakból álló változat már sokkal közelebb áll a Csokonai-dalához. Szövegtörténeti szempontból nem közelebbi függvénye ugyan Csokonai *Habozás*-ának, de szellemét, izléstörténeti jellemét tekintve, határozottan az: megvannak benne valamivel halványabb, tompább — s talán mondhatni — magyarosabb színekben Csokonai költészetének rokokkós-szentimentális elemei, de elmaradt belőle a felelgető rész. Néhány sorában pontos szövegmegfelelője, többi részében Csokonai költészetének reminiscenciáit mutató változat ez az ének.

Bár csak felteszem, de kétségtelennek tartom azt, hogy Csokonai *Habozása* diákközvetítéssel került ahhoz a réteghez, melynek dalkincséből Erdélyi és Kálmány az említett változatokat közölte. Nemesak Kálmánynak s még inkább Erdélyinek a népdal fogalmáról való nagyon is laza s tágkörű felfogása¹² buzdít arra, hogy e változatokat s különösen az Erdélyiét diáknótának vegyem, de egyenesen megengedi ezt Imre fennebb említett utalása. Az egész ének diákos hangulata is emellett tanuskodik. Ani az Erdélyi változatában, meg a többiben is, nem diákos vonás, az talán ama, legfeljebb félnépi, de semmiesetre sem paraszti osztály¹³ átalakításának tekinthető, melynek dalkincséből a gyűjtők változataikat vették.

¹⁰ Koszorúk az Alföld vadvirágaiából I : 87—88.

¹¹ U. o. 71—73.

¹² T. i. e. felfogás megengedte nekik, hogy diák- s más nótát is bevegjenek gyűjteményükbe, mint *népdalt*.

¹³ A diákságnak a magyar népköltészetre való hatását sem általánosságban, sem részleteiben nem vizsgálta még senki. Pedig e vizsgálat figyelemre-méltó eredményeket hozhat.

BÍRÁLATOK.

(A hely szűke miatt csak a szorososan magyar irodalomtörténeti tartalmu munkákat ismertetjük)

Dedinszky Gizella: Petőfi és Burns. Budapest, 1932. 64 l.

„Ez a dolgozat Petőfi és Burns viszonyára irányozza a figyelmet és arra törekszik, hogy a két költő élete és költészete között talált rokonvonalokra rámutasson.“ A kérdésre vonatkozó eddigi irodalom időrendi egybeállítását mellőzi a doktori dolgozat szerzője: ez hálátlanság az úttörőkkel szemben és megtévesztő az olvasókra.

Gondán Felicián: Emlékkönyv Tóth Kálmán születésének 100-ik évfordulójára. Baja, 1931. 32 l.

Tóth Kálmán szülővárosa adózott e könyvvel költő fia emlékének. Az ügyesen összeállított kis emlékkönyv két részre tagolódik: I. Tóth Kálmán élete és művei. II. Tóth Kálmán szavalni való verseiből. Az irodalmi méltatás Tóth Kálmán családjára (K. Majthényi Flóra, Tóth Béla, Tóth Riza és Lonkay Antalné Tóth Jolán) is kiterjed.

T. K.

Kozma Magdolna: A magyar történeti vigjáték. Budapest, 1931. 40 l.

A tudományos dolgozat értékét nem csökkenti, ha a szerző megadja elődeinek azt, ami az érdeemes elődöké. Szinnyei József írói lexikonát például mindenki használja, de alig idézi valaki; a mű valóságos közpréda; belőle indul ki a kezdő és a haladó, nevét mégis elhallgatják. A magyar történeti vigjátékról is többen írtak már, mindennek nyoma sincs a doktori dolgozat készítőjének kicsi vázlatában.

Krompecher Bertalan: Jankovich Miklós irodalmi törekvései. Budapest, 1931. 60 l.

A szerző előtanulmányának szánta dolgozatát a Jankovich-féle énekgyűjtemény feldolgozásához. Jankovich Miklós munkásságában megkülönbözteti: 1. a gyűjtő, 2. az irodalmi életben vezető szerepet játszó tudós és 3. a tudományos író törekvéseinek fokozatait. Mint irodalmi régiségek gyűjtője került folyton erősödő összeköttetésbe íróinkkal s ennek köszönhető, hogy önálló irodalmi munkákkal lépett a nyilvánosság elé. A források alapos kiaknázásával készült munkát itt-ott még ki lehetne egészíteni az egykorú hírlapok adataival.

T. K.

László Irma: Arany János angol irodalmi kapcsolatai. Budapest, 1932. 104 l.

A tudományos témákat a kérdés történetével kell megkezdeni. A megelőző irodalom időrendi ismertetése nélkül hiányos minden tudományos dol-

gozat. Az értekezés elején világosan meg kell mondani: kik írtak eddig a tárgyalásra kerülő problémáról, mi volt a régibb vizsgálódások eredménye, mit hoz tehát a szerző új dologként? Minderről László Irma nem számol be, egyébiránt buzgón foglalkozik témájával.

Nagy József: Tóth Béla élete és munkássága. Budapest, 1932. 28 l.

Kissé nagyon is vázlatos vázlat. Jó lett volna kibővíteni egy hasznos bevezető fejezettel: a Tóth Béla életéről és munkáiról szóló eddigi irodalom időrendi ismertetésével.

Olasz Péter: A serdülő fiú a magyar regényben. Szeged, 1932. 100 l.

A szerző a serdülő ifjút röviden kamasznak nevezi s nagy olvasottsággal, igen elevenen tárgyalja a magyar regények kamasz-ábrázolásait. (A kamasz rövidítés nem jó, a kamasznak igen sértő mellékíze van, más a tisztességes serdülő ifjú, más a haszontalan kamasz! Milyen zavarbaejtő, mikor Gusztáv francia gróf alakja és története kapcsán azt kell olvasnunk, hogy az első lélektanilag megokolt kamasz-ábrázolást Eötvös Kartauziájában találjuk.) A szerző érdekes megjegyzéseket fűz a tárgyalt regényekhez, nem elfogult sem a jobboldal, sem a baloldal íróival szemben, sőt kissé túlságosan is előzékeny jelentéktelen írók kezdetleges fércelményei iránt.

Pál István: Budapest a magyar költészetben. Pécs, 1932. 88 l.

Milyen szerepe van a magyar fővárosnak a költők alkotó képzeletében: ezt a kérdést vizsgálja a dolgozat szerzője. Budapest a XVIII. század végétől kezdve izgatja költőink fantáziáját. (Ányos, Gvadányi, Virág.) A XIX. és XX. század lírai és elbeszélő verseiben egyre nagyobb az érdekfűzés; az érdekesebb helyeket népszerűen ismerteti a szerző.

Skala István: Gróf Széchenyi István és a magyar romantizmus. Budapest, 1932. 108 l. (A Bécsi Collegium Hungaricum Füzetei. 11. száma.)

Fejezetei: A magyar nacionalizmus gondolattartalma szépirodalmunkban Széchenyi előtt; Széchenyi eszmevilága; Az ő és az új összeütközése; Széchenyi és az egykorú magyar líra; Széchenyi és a korabeli elbeszélő irodalmunk; Széchenyi és az egykorú magyar vígjáték; Befejezés. „Történettudományunk napjainkban mindinkább sürgeti a Kölcsey—Vörösmarty—Deák—Széchenyi-kor nacionális eszmevilágának egyetemes történeti érték-mérővé való emelését és teljes joggal. E dolgozat Széchenyi eszméinek mértékével saját korának irodalmát igyekszik megmérni.“ Be kell vallanunk, hogy a füzetből keveset tanultunk. A megfogható dolgokat az elvont stilizálás hínárja fojtogatja.

Szabó Gizella: Vargha Gyula élete és irodalmi munkássága. Budapest, 1932. 48 l.

Ismerteti a költő líráját és epikáját. Az ilyen doktori dolgozatokban többnyire a kérdésre vonatkozó irodalom időrendi egybeállítása ér a legtöbbet, ezt a munkát itt kedvetlenül nélkülözzük. Annyit már igazán megtehetnek az egyetemi hallgatók, hogy beszámoljanak a tételüket érintő régebbi tanulmányokról.

Szirák Ferenc: A tragikum körvonalai Ádám sorsában. (A kiskunfélegyházi kath. Szent László-reálgimnázium értesítője. 1932.)

A szerző Prohászka Ottokár: *Az ember tragédiája és a pesszimizmus* című cikkéhez fűzi gondolatait. Prohászka Ottokár szerint Madách műve nem igazi tragédia, mert nincs meg benne „a jó szupremáciájáról való meggyőződésnek optimizmusa” s a hős bukása mögött a magasabb eszmék országának körvonalaait nem látjuk. Az értekező szerint e meghatározás nagyon szűkre vonja a tragikum körét. Éppen ellenkezőleg: tragikai jelleget csak a földi világrend viszonyai adnak. Az ember tragédiájának is az adja tragikumát, hogy a földi lét határai között játszódik le. Ádám érzi maga fölött a magasabb világot, vágyik is oda, de küzdelme tragikus, mert problémáinak megoldását a földi életben akarja megtalálni. Sorsa a befejezetlenség, mely mindnyájunkkal közös. A végső megoldást magának tartotta fenn az Úr. N. S.

Török Erzsébet: Benedek Aladár. Budapest, 1932. 36 l.

Nem az érdekel bennünket elsősorban, hogy egy kezdő esztétikus hogyan vélekedik valamelyik író értékéről — az irodalomtörténeti mérlegelés a tapasztaltabb nemzedék dolga — hanem az, tisztában van-e tételle történeti multjával s helyesen ismerteti-e a tárgyalása körébe vont író munkásságát. A tétel kiválasztása szerencsés, mert Benedek Aladáról kevesen írtak, az ismertetésben is van igyekezet, de a megelőző irodalom időrendi egybeállítására hiányzik.

Vas Margit: Ráday Gedeon élete és munkássága. Budapest, 1932. 48 l.

Időrendbe állítja az eddig ismert Ráday-adatokat. Hogy Ráday Gedeonról előzően már mások is érdekes kutatásokat tettek közzé, ezt csak a „Felhasznált irodalom” című jegyzékből sejtethi az olvasó. A kérdés eddigi története egyáltalában nem érdekelte a doktori dolgozat szerzőjét.

Závodszy Ferenc: Gyóni Géza. Budapest, 1932. 64 l.

A füzet élén hiába keressük az eddigi Gyóni-irodalom időrendi egybeállítását és tartalmi ismertetését, ebből semmit sem találunk. Gyóni Géza költészetének tartalmi ismertetésében az Ady-kapcsolatokra is kitér a dolgozat szerzője.

FOLYÓIRATOK SZEMLÉJE.

(Folyóiratok és hírlapok irodalomtörténeti vonatkozású cikkei.
Munkatársak: *Alszeghy Zsolt, Baros Gyula, Pintér Jenő.*)

I. Folyóiratok.

Budapesti Szemle. — 1932. évf. 10. sz. Haraszthy Gyula: *Irodalom-elméleti kérdések a múlt század második negyedében.* (I.) A címben jelzett tárgykörbe tartozó észrevételek történeti és kritikai áttekintése, különös tekintettel Kölcey, Bajza, Szontágh Tamás, Jósika, Henszlmann Imre, Erdélyi János, Toldy Ferenc és Pulszky Ferenc nézeteire. — Szinnyei Ferenc: *Kemény „Özvegy és leányó”-nak tárgya novellairodalmunkban.* A Mikes és Tarnóci Sára történetét még br. Kemény Zsigmond előtt feldolgozták Pálffy Albert Szebeni ház (1853) és Halmágyi Sándor Szívek harca (1855) c. beszélyaikben. E művek közül egyik sem hatott különösebben Keményre; legfeljebb Pálffyé annyiban, hogy újra s erősebben ráirányította figyelmét az érdekes témára s mintegy versenyre ösztönözte.

Erdélyi Helikon. — 1932. évf. 7. sz. Molter Károly és Makkai Sándor: *Jelentés az Erdélyi Helikon irodalomtörténeti pályázatáról.* A százezer leies pályadíj Szerb Antal pályaművének ítéltetett oda. — Féja Géza: *Parasztírók előretörése.* A parasztság itten az egyetlen feltörekvő osztály és másrészt a régi középosztálygondolat teljesen megbukott; a parasztság növekedik egy új vezető osztállyá. Tehát elsőrangú kulturális szerepre is igényt tart és ezt az igényt jelentik be az új parasztírók.

Győri Szemle. — 1932. évf. 4–6. sz. Timár Kálmán: *Perdöntés a legrégebb magyar bibliafordítás irodalmi perében.* Az Aradon megjelenő Vasárnap c. folyóirat 1930. évi 23. sz.-ban Fischer Aladár úgy okoskodik, hogy a ferencrendi krónikák kifogásolják a „szent szellet” kifejezést; a Bécsi- és Müncheni-kódexben is megvan a Spiritus sanctus = „szent szellet”-fordítás, tehát a legrégebb magyar biblia Tamás és Bálint munkája, vagyis huszita eredetű. Timár szerint „amit Fischer igazságnak fémjelez, az éppenséggel téves vélemény”. — Aistleitner József: *A győri püspöki nagyobb papnevelő-intézet könyvtárának 1500-ig terjedő ősnymtatványai.* (IV.) Könyvészeti ismertetés. — Adatközlések: Géfin Gyula: Molnár János egri kanonok és Szily János szombathelyi püspök két levélváltása; Gálos Rezső: Fábchich József kiadatlan költeménye Verseghy Ferenchez; u. a.; Frankenburg Adolf első költői kísérlete; Jenei Ferenc: két Rajnis-adalék a Magyar Hirmoudókból.

Irodalomtörténeti Közlemények. — 1932. évf. 3. sz. Horváth Cyrill: *Kódexeink skolasztikus elemei.* (II.) A középkori embernek nem okoz fejfájást a predestinatio. Az ember nem maga üdvözíti magát; de tőle függ,

hogy szabad akaratával alkalmatlanná ne válják a kegyelemre. Az „elve elrendelés“ tana ebben az alakban lép fel az Érdy-kódex mindszentnapj predikációjában. Figyelemreméltó az a tüzetes tárgyalás, amelyben a Tihanyi-kódex az eredendő bűn dogmáját részesíti. A kódex mélyen hallgat arról a fontos kérdésről, hogyan szállhat át az őszülők bűne Adám maradékaira. A christológiából elsősorban az incarnatio okai keltették fel a kódexíró érdeklődését. — György Lajos: *Tárgytörténeti jegyzetek Mikszáth anekdotáihoz*. (III.) Összehasonlító utalások a következő, címszók szerint csoportosított adomákra: A bor tulajdonságai; Az emberi élet szakai; Cinkotai kántor; Az élet álom; Kard a hálótársak közt; Aladin; A boldog ember inge; Turandot; Az óriások játékszere; Hálás halott; Nagyothallás; A weinsbergi asszonyok; Asinus vulgi; Láthatatlan kép; Salamoni ítélet; A halál mindenütt utolér; A megkent szekér; Az okos bátya; Rákóczi halálos ítélete. Ajándékpénz; Magyar orvosság. — Kardos Tibor: *Zrínyi a XVII. század világában*. (II.) A szigeti veszedelem eszméje, szerkezete és részletei is arról tanuskodnak, hogy a magyar éposz keletkezésekor a költő lelkében az olasz Marino Gerusalemme distrutta-ja állott állandóan előtérben. A Mátyás életéről való elmékedések központi helyet foglal el Zrínyi prózai művei között. És noha Zrínyi keresztül ment Bodinak és különösen Boccalininek politikai iskoláján, magyar szellem és eredetiség tekintetében mégis ez a prózai műve áll első helyen. — Bartha Dénes: *A magyar énekek versforrásai Faluditól Horváth Adámig*. (I.) A régi magyar világi líra javarésze Balassától Faludiig énekelt vers, de dallamukat nem ismerjük. E dallamtalan emlékekkel szemben a XVIII. század második fele éppen zenei forrásokban igen gazdag. Emlékeink ez időben a magyar énekelt versek három típusát mutatják. Ezek: 1. (németes) jambusdallamok; 2. énekelt táncdallamok (verbunkosok) 3. nemzeti ritmusú dallamok. A korszak énekelt versirodalmának alapanyagát, számban és súlyban vezető típusát a kollégiumok énekeskönyveiben kell keresnünk. (A szerző ezután az 1770/1820 közti időből ismeretes hangjegyes verseskönyvek jegyzékét részletesen ismerteti.) — Dézsi Lajos: *Régi magyar verseskönyvek ismertetése*. (IX.) A Vizekelti kódex. (U. és bef. közl.) — *Adatközlések*: Tolnai Vilmos: Gvadányi Notariusának javított szövege. — Pukánszky Kádár Jolán: A magyar Goethe-előadások statisztikája. — Hegyaljai Kiss Géza: Tompa Mihály ismeretlen verse 1842-ből. (A szerk. jegyzete szerint a vers lehet ugyan Tompáé, de valószínűbb, hogy valamely ismeretlen szerző művének másolata.) — Gálos Rezső: Ismeretlen versíróink. — U. a.: Faludi Ferenc Cupidója. — Gerő József: *Vörösmarty Mihály évi járadéka*. Érdekes adat arról, hogy Vörösmarty Batthyány Kázmér gróf jóvoltából 1846-tól évi 400 pengőforint járadékot élvezett. — Skala István: *Toldi első énekeiről*. Lehet, hogy a Toldi I. énekforrásainak ihletforrásai között Garay János Hegyke huszárok c. verse is szerepet játszott. — Clauser Mihály: *Mikor született Bessenyei?* A Hadtörténelmi Levéltárból előkerült minősítvényi táblázat szerint Bessenyei György valószínűleg nem 1747-ben született, mint eddig hitték, hanem 1745-ben. — Könyvismertetések. — Irodalomtörténeti repertórium.

Literatura. — 1932. évf. 10. sz. Supka Géza: *A magyar író 1932-ben*. Szociográfiai kísérlet a mai magyar szellemi élet gazdasági vonatkozásairól. Azoknak a válaszoknak feldolgozása, melyek az Írók Gazdasági Egyesülése megbízásából hirdettet 16 kérdésre érkeztek. — Kárpáti Aurél: *A magyar szel-*

lemi munka gátlásai. A mai magyar irodalom zavartalan kifejlését gátló tényezők — a szerző szerint — nagyjából háromfélék: politikai, társadalmi és gazdasági természetűek. — *gg—: A tréfás Arany.* Annak a pajkos versnek ismertetése, melyet Arany J. egy Szilágyi Sándortól rendezett dísznótor alkalomból barátai mulattatására írt. A vers kézírata a debreceni kollégium könyvtárában van, de megjelent nyomtatásban is.

Magyar Kultúra. — 1932. évf. 13—14. sz. Nagy Miklós: *Kölcesey Ferenc rejtett arca.* Kölcesey egyéni lelki alkatának elemzése egy elfeledett tanulmány alapján, melyben a vallási jelentőségét s a katolicizmus történeti szerepét méltatja. — Biró Bertalan: *A vérméltúli irodalom.* Az utóbbi évek irodalmában nincs természetesség, népies zamat. — Ijjas Antal: *Proletár-irodalom.* Immár több mint félszázados proletár-irodalmunkat eddig még doktori értekezés tárgyául sem érdemesítették. A proletariátus irodalma tudatos kifejezője az osztálymitosszá fokozódott osztályérzésnek. Ez az irodalom három nemzedékre tagolódik. Az első még a századforduló előtti epigonirodalomhoz sorolható. A második nemzedék soraiból Révész Béla az első, aki átütő erőt jelent. A harmadik nemzedéknek az önálló tehetségű Kassák Lajos a reprezentánsa. Országos nevet jelent egy nőköltőjük, Várnai Zseni. — Kausch Géza: *A színházi évad mérlege.* Színházi életünk letűnt esztendeje átlagos sikerrel járt. Két színműnek (A torockói menyasszony, Tűzmadár) volt erősebb sikere. — 17. sz. Ijjas Antal: *A dunántúli katolikus irodalom.* A Dunántúl katolikus tömegeinek különböző középpontjaihoz kapcsolódva él és hat ez az irodalom. Az új katolikus irodalom országos viszonylatban sokat köszönhet a dunántúliak idősebb nemzedékének, Kincs Istvánnak és Harsányi Lajosnak. Legszerencsésebb helyzetben vannak a szombathelyi irodalmi kör tagjai. Kocsis László egymagában is katolikus irodalmi központtá tudja tenni Pécsét. A prózaírók közül legnagyobbra nőtt Dénes Gizella, míg Váth János elhallgatott.

Napkelet. — 1932. évf. 10. sz. Fábíán István: *Arany János.* A magyar irodalom legfeltűnőbb típusai: 1. Az elkeseredett, lázadó, mindenhol bajt látó magyar (Zrínyi, Bessenyei, Vörösmarty, Ady). 2. Az optimista, mindennel megelégedett fajta (Jókai és Mikszáth). 3. A józan és mérsékelt típus (Pázmány, Deák, Gyulai, Tisza I., Arany J.). A józanság irodalmi formája a realizmus. Arany realizmusa nem a vele egyidőben kialakult francia realizmusból ered, hanem vérmérsékletéből: józanságából. Arany magatartása a valósággal szemben nem a kutatás, hanem a megfigyelés. Arany J. tipikus magyar ember a maga józanságával, mértéktartásával, mesterkélttségével, túlzott önkritikájával, szerénységével és passzív energiátlanságával. — Rédey Tivadar: *A fővárosi sajtó szerepe az irodalomban.* (A Balatoni Íróhét alkalmával tartott előadás.) Minthogy az újság a maga érdekkörébe íróinkat majd mind bevonta, e függés következtében a magyar írónak Janus-arca lett s a két ábrázatnak kijáró megbecsülés nagyon egyenlőtlen. Amelyik mélyebbre tekintene, az hatásra alig számíthat; amelyik pedig a léhaság zseléjébe áll, elszórt ötleteinek túlbecsülését szinte szégyenkezve seperheti be. — Spectator: *A Balatoni Íróhét.* A balatoni napok még a kishitűekbe is hitet vertek, hogy a változtatásnak nemcsak a vágya van meg, hanem reménye is jogos és reális.

Protestáns Szemle. — 1932. évf. 10. sz. Hegyaljai Kiss Géza: *Némethi Ferenc*. Adatok a XVI. század egyik érdeemes, protestáns irodalom-pártolójának életéhez. Némethi nyomatta ki Bencédi Székely István Világkrónikáját. Melius két munkáját ajánlotta neki. Verbőczy Tripartitumának Veres Balázstól származó magyar fordítása is az ő buzdítására készült. — Hodossy Béla: *A magyar református kántorkönyv*. (Terjedelmes válasz Árokháty Béla bírálatára.) Érdekes vita a református énekeskönyvben kiadott régi zsoltárok ritmusáról és ütembeosztásáról. A szerző szerint: „a ritmus a versben és a zenében a faji, a nemzeti jellegnek egyik legfontosabb kifejezője. Tehát a zsoltárok dallamának megmagyarosodása nemcsak lehetséges, hanem meg is történt.“

Városi Szemle. — 1932. évf. 2. sz. Elekes Dezső: *Budapest irodalmi termelése*. Az 1930. év elején az országban 1230 időszaki sajtótermék (hírlap és folyóirat) jelent meg; ebből Budapesten: 809; vagyis az összes újságok 65·8%-a. Az országban megszámlált 250 politikai lapból csupán 57 jelent meg a fővárosban. A magyarnyelvű újságok aránya Budapesten 94·1%, az idegen nyelvűeké 3·6%; a megmaradó töredékben az idegen nyelv a magyar nyelv mellett társnyelvként fordul elő. 1930-ban az országban 3403 könyv jelent meg. A Budapesten kiadott könyvek száma 2622 volt, vagyis az egész könyvtermelés 77%-át tette. Az erősen domináló magyar nyelv a fővárosi sajtóban 94·3%-kal szerepel. Kiütköző a szépirodalmi művek nagy száma. Arányuk a Budapesten megjelent könyvek körében 20·7%. Szépirodalmunk jellemzője, hogy az országban megjelent szépirodalmi művek csaknem fele idegenből való fordítás, sőt a főváros szépirodalmi műveinek nagyobbik fele — 366, szemben 340-nel — fordított munka.

Tanu. — 1932. szept. Németh László: *Új regények*. Akadnak tehetséges regényíróink, bár a magyar regény, mint műfaj, pang. Az idősebb írók regényeiben még csak kárpótól az egyéniségek változata a műfaj pangásáért; a fiataloknál a műfaj tovább szegényedik s az egyéniségek is szűkülnek. A regény tömegcikk lett s a kiadók mint a gyárosok, nem dolgoznak minőségre. — *A Tanu munkaterve*. Németh László kritikai folyóiratának programja. A színvonalon álló folyóirat egyik érdekessége, hogy szerkesztője írja minden cikkét.

II. Hírlapok.

A Mi Irodalmunk. — (Reggeli Újság melléklete, Ujvidék.) — 1931. évf. 24. sz. Szerlerics Jován—Polácsi János: *Magyar befolyás a szerb irodalomba 1848-tól 1871-ig*. A külföldi főhatás német volt, de ezt rögtön a magyar követi. A magyar nemzeti mozgalmak hatással voltak a magyarországi szerbekre. Vitkovics Mihály összekötő kapocs a szerbek és magyarok között. Legjelentősebb Petőfi és Jókai hatása. Petőfi rajongója két nagy költő: Zmaj és Jakšics György. A legnagyobb magyar irodalmi hatás azonban a drámában mutatkozik. — 1932. évf. 2. sz. Guttman Simon: *Az Ember tragédiája a világirodalomban*. Egy zombori író elkészült Madách új szerb fordításával. Egy modern héber költő, Avigdor Haméiri, héber nyelvre fordította le az Ember tragédiáját. A fordító tulajdonképpen Magyarországból a Szentföldre kivándorolt

fiatal író, Kova (Feuerstein) Albert. Előbb Ady költeményeit fordította héberre. Eredeti héber költeményei is Ady stílusára emlékeztetnek. Gergely Boriska: *Erdélyi írók*. A Vajdaságba aránylag kevés erdélyi könyv jut el. — 24. sz. Szentimrei Jenő: *Erdély magyar irodalma tizenhárom év alatt*. Az 1925-tel lezárható első korszak a világnézeti harcok bélyegét hordozza. Középpontban áll s a kiegyenlítést végzi Bonedek Elek. A második korszakot Kuncz Aladár hazajövele jelzi. Ő a nagyobb elbeszélést s a regényt kezdte kicsiholni az írókból. Ez a korszak márkát csinált az erdélyi író műveiből. A harmadik korszak új tájékozódások szükségét mutatja. Multbamenekülés helyett a ma problémáival foglalkoznak. A regény lett vezető műfajja. — Csuka Zoltán: *A zátonyrafutott Szabó Dezső*. „A Karácsony Kolozsvártnak minden egyes alakján Szabó világszemléletének borzalmas zátonyrafutását érezzük.“

Budapesti Hirlap. — 1932. évf. III. 25. Gyalui Farkas: *Goethe Faustjának első előadása magyar színpadon*. Goethe Faustját magyar színpadon először 1876 január 8-án Kolozsvárt adták elő. — VI. 5. Szász Károly: *Emlékezés Jakab Ödönre*. Akár a szív bensőséges örömeit és keserveit, akár a hazáért lelkesedő és aggódó lélek érzéseit zengette lantján Jakab Ödön: költészetének el nem múló értéke a hűség a nép, a nemzeti költészet nagyjainak, Petőfinek és Aranynak szelleméhez.

Kalocsai Néplap. — 1932. évf. 13. sz. Timár Kálmán: *P. Rosty Kálmán anyjai ősei*. Rosty Kálmán a Nagytoronyai Marikovszky-családból származott, mely a XVIII. századtól kezdve egész tudós orvos-nemzedékeket adott a hazának. — 20. sz. Lepold Antal: *Emlékezés P. Rosty Kálmánról*. Emlékezés. — 27. és 28. sz. Timár Kálmán: *Rosty Kálmán, Kalocsa nagy költője*. Kalocsa és a Sárköz Rosty költészetében. Ő Kalocsa legnagyobb s legjellegzetesebb költője.

Nemzeti Ujság. — 1932. évf. 117. sz. Lendvai István: *Rosty Kálmán emlékeztetése*. Méltató sorok.

Magyar Hirlap. — 1932. évf. I., 10. sz. Hatvany Lajos: *Magyar látogató Goethénél*. Adatok Toldy Ferencnek 1829-ben Goethénél tett látogatása történetéhez. — I. 17. sz. Földessy Gyula: *Toldy Goethénél*. Kiegészítő észrevételek az előbbi cikkben foglaltakhoz.

Magyarság. — 1932. évf. 1. sz. Dóczy Jenő: *Móricz Zsigmond, mint szellemtörténész*. Válasz Móricz Zsigmondnak a Nyugat karácsonyi számában Arany János bátorságáról írt cikkére. Dóczy szerint Móricz tévesen ítéli meg Arany költészetét. — 90. sz. Dóczy Jenő: *Tavaszi séta a „Dunaszigeten“*. Reflexiók Arany János népszerűségéről és Riedl Frigyesről. — 101. sz. Dóczy Jenő: *Új népiesség*. A közösség, a szolidaritás érzése megvan a fiatal zsellérvilágban, de nem jut el a nemzet horizontjáig, csak az osztályöntudatig s legfeljebb a szocializmusig.

Sümei Ujság. — 1932. évf. 26. sz. Timár Kálmán: *Rosty Kálmán, a Badacsony költője*. Sümei vonatkozások.

Tolnamegyei Ujság. — 1932. évf. 57. sz. Timár Kálmán: *P. Rosty Kálmán S. J. Szekszárd költője*. Szekszárdi vonatkozások.

Tolnavármegye. — 1932. évf. 52. sz. Timár Kálmán: *Visszaemlékezés Dombóvár nagy poétájára.* Szepessy László Rosty Kálmán költő tanítványának vallotta magát.

Zempléni Ujság. — 1932. évf. 27. sz. Timár Kálmán: *Rosty Kálmán és Marikovszky György százados évfordulója.* A tudós nagyapa halálának s a költő unoka születésének centenáriuma.

Ujság. — 1932. évf. III. 27. Petri Mór: *Diákom Ady Endre.* Esetek Ady Endre életéből.

Vasárnapi Ujság. (A Budapesti Hirlap melléklete.) — 1932. évf. 90. sz. Huttkay Lipót: *A löcsei fehér asszony Jókai fantáziájában és a történelemben.* A szigorú történelmi kutatás kénytelen kezét fogni e vértanuasszony iránt való hódolatban a költővel. — 107. sz. Viczmándy Tamás: *Szemere Miklós, a vidám költő és hangos politikus.* Visszaemlékezés.

FIGYELŐ.

Elhunytak.

CSOÖR GASPÁR (csonkatői és gedői) hírlapíró, megh. Budapesten 1932 szeptemberében. — Munkái: *Az én falum. Szeged, 1892.* — *Fésüs Nagy György órangyala.* (M. Mesemondó, 146. sz.) Bpest, é. n.

DEZSI LAJOS dr., phil., egyetemi ny. r. tanár, a M. Tudom. Akadémia r. tagja, szül. Debrecenben 1868 aug. 23-án, megh. Budapesten 1932 szept. 17-én. All. szolgálatát 1894-ben a M. N. Múzeum könyvtáránál kezdte; 1895—1896-ban a budapesti egyetemi könyvtár tisztje volt; 1906-ban a kolozsvári egyetemen a m. irodalom ny. r. tanára lett. Szilády Aron mellett hosszú ideig segédszerkesztője volt az Irodalomtörténeti Közleményeknek; szerkesztője a M. Történelmi Eletrajzoknak és 1924-ben a M. Bibliofil Szemlének, valamint a Világirodalmi Lexikonnak. Kiadta Heyden Sebald gyermeki beszélgetéseinek latin-magyar szövegét (1897), Senczi Molnár Albert naplóját, levelezését és irományait (1898), Sz. Ágoston reguláinak magyar fordítását Coelius Gergelytől (1900), Telamon király szép históriás énekét (1922), Balassa Bálint minden munkáit (1923), Ilsvai Toldi Miklósát (1924), Rozsnyai Dávid Horologium Turcicumát (1926), a Salamon és Markalf c. népkönyvet (1930), sajtó alá rendezte gr. Apponyi Sándor Hungarica c. bibliográfiai művének III. kötetét (1925), a Régi M. Költők Tára, Szilády szerkesztésében csonkán maradt VIII. kötetét (1930), bevezette az Élő Klasszikusok Kazinczy-kötetét (1928) stb. — Fontosabb önálló munkái: *Bogáti Fazekas Miklós élete és költészete.* Bpest, 1895. — *Senczi Molnár Albert.* (M. Tört. Eletrajzok.) U. o., 1897. — *Magyar író és könyvnyomtató a XVII. században.* (M. Tört. Eletrajzok.) U. o., 1899. — *Bevezetés az irodalomtörténetbe. Az irodalomtörténet módszerei.* U. o., 1901. (I., egyetlen köt.) — *Szilágyi Sándor irodalmi munkássága.* U. o., 1902. — *Balassa és Rimay Istenes énekeinek bibliographiája.* U. o., 1904. — *Miscellanea bibliographica.* U. o., 1906. — *Emlékeszéd Széchy Károly l. tag felett.* U. o., 1909. — *Tinódi Sebestyén.* (M. Tört. Eletrajzok.) U. o., 1913. — *Báró Jósika Miklós.* (M. Tört. Eletrajzok.) U. o., 1916. — *A magyar történeti tárgyú szépirodalom.* (A m. történetud. kézikönyve, I. köt., 4/b. füz.) U. o., 1927. — *A gr. Vigyázó-alapítvány és a tudománypolitika.* (Széphalom-könyvtár, 11.) Szeged, 1928.

FALUDI ANTAL színész, a Nemzeti Színház ny. tagja, megh. Budapesten 1932 szept. 23-án, 81 éves korában. — Munkái: *Komédiás karcolatok.* Bpest, 1907. — *Szatirikus önéletrajz.* U. o., 1917.

JÁROSY DEZSÓ zeneszerző, pápai prelátus, székesegyházi karnagy, szül. Csatádon (Torontál vm.) 1882-ben, megh. Egerben 1932 szept. 14-én. Egy ideig az egyházi zene tanára volt a budapesti Orsz. Zeneakadémián, majd

a temesvári székesegyház karnagya. 1908 óta szerkesztette az Egyházi Zene-közlönyt. Számos zenetörténeti és zeneelméleti művet írt.

KLEBELSBERG KUNO gr. v. b. t. t., ny. vallás- és közokt. miniszter, a M. Tud. Akadémia tiszt. és ig. tagja, a M. Történeti Társulat elnöke, szül. Magyarpécskán (Arad vm.) 1875 nov. 13-án, megh. Budapesten 1932 okt. 11-én d. u. 5 óra 5 perckor a Korányi-klinikán. Közpályáját a m. kir. miniszterelnökségen kezdette; 1901-ben közigazgatási bírósági ítélelőbíró, 1913-ban közoktatásügyi, 1916-ban miniszterelnökségi államtitkár, 1921-ben belügyminiszter, 1922-ben vallás- és közokt. miniszter lett. Utóbbi állásáról 1931 nyarán mondott le. — Aktív miniszter korában s azután is élénk publicisztikai munkásságot fejtett ki a P. Naplóban. — Munkái: *Beszédei, cikkei és törvényjavaslatai. 1916—1926.* Bpest, 1927. — *Neonacionalizmus.* U. o., 1928. — *Küzdelmek könyve.* U. o., 1929. — *Jőjjetek harmincas évek!* U. o., 1930. — *Világváltságban.* U. o., 1931.

MALOMHEGYI ISTVÁN ny. kassa—oderbergi vasúti főfelügyelő, szül. Szobráncon 1846-ban, megh. Győrben 1832 júl. 9-én. Jogott végzett, a kassa—oderbergi vasút szolgálatába lépett, ő volt a poprádfelkai állomás első állomásfőnöke. Sokáig szerkesztette a Vasuti Hirlapot, majd később a Szárnyas Kerék című szakfolyóiratot. Munkatársa volt a következő lapoknak: Ország Világ, Magyar Szalon, Képes Családi Lapok, Vasárnapi Ujság, Budapesti Hirlap, Szepesi Lapok. Ezekbe a lapokba leginkább költeményeket írt. — Verskötete: *Poémák.* Bpest, 1908.

SZABÓ GÉZA (szentmiklósi) ny. kir. tanfelügyelő, megh. Tordán 1932 októberében. — Munkái: *Petőfíthez!* (Vers.) Székelyudvarhely, 1904. — *Költemények.* I. köt. U. o., 1915.

SZALAY JÓZSEF dr. jur. ügyvéd, megh. Budapesten 1932 okt. 5-én. Szerkesztője volt az Üstökös c. élclapnak s megalapítója a legelső budapesti kabaré, a Bonbonnière-nek. — Talán az ő munkái: *Almok.* Versek. Námesztó, 1899. — *Versek Katórol.* Bpest, 1903. G. P.

Új könyvek.

Verses kötetek.

Szabó László: Csaba királyfi. Hún rege. Tizenkét énekben. Mitrovios Gyula bevezetésével. A Nagykőrösi Arany János Társaság kiadása. Nagykőrös, 1932. 146 l.

Szell József: Göcsejország versben. Bp. 1931. 32 l.

Elbeszélő kötetek.

Majtényi György: Aladin első szerelme. Pécs, 1926. 164 l.

Majtényi György: Arany Málinkó. Bp. 1932. 216 l. Singer és Wolfner.

Kiss Menyhért: Mézeskalács-szív. Elbeszélések. Bp. 1932. Singer és Wolfner.

Rózsa Ignác: Szegény eladó leányok. Regény. Bp. 1932. 256 l. A szerző kiadása.

Sziuművek.

- Remsey György: A boldogok szigete. Alomköltemény 3 képben. Bp. 1932. 224 l.
 Remsey György: Az eszeveszettek. Misztérium 4 felvonásban. Bp. 1932. 120 l.

Tudományos munkák.

- Baránszky-Jób László: Az esztétika látszat-valóság problémája. Bp. 1932. 40 l.
 Bán János: Tevfik Fikret. Pécs, 1932. 64 l.
 Entz Géza: I. Albert monacoi fejedelem külső tag emlékezete. Bp. 1932. 18 l.
 M. T. Akadémia.
 Förster Aurél: Az aristotelesi u. n. Parva Naturalia szerkezete és keletkezése. Bp. 1932. 16 l. M. T. Akadémia.
 Péterfy Jenő dramaturgiai dolgozatai. Bp. 1932. 82 l. Magyar irodalmi ritkaságok.
 Somogyi Endre: A vogul kettősszámképző eredete. Szeged, 1932. 18 l. Nyelvészeti tanulmányok.
 Pázmány világa. Összeállította Brisits Frigyes. Bp. 1932. 184 l. Egyetemi Nyomda.
 Lux Gyula: Modern nyelvoktatás. Bp. 1932. 170 l. Egyetemi Nyomda.
 Patai József: Herzl. Bp. 368 l. A Pro Palestina Szöv. kiadása.
 Hodászy Miklós: Budapest székesfőváros iskolai és iskolán kívüli testnevelésügyének történeti fejlődése. Bp. 1931. 392 l. Budapest székesfőváros kiadása.
 Gulyás József: Néhány Comenius-fordítás. Sárospatak, 1932, 36 l.
 Pazurkiewicz Stanislaw: Współczesna literatura węgierska. Varsó, 1932. 52 l.
 Biczó Ferenc: Kazinczy Ferencné kiadatlan levelei. Különlenyomat a kaposvári leánygimnázium 1932. évi Ertesítőjéből. Kaposvár, 1932. 32 l.
 Bleyer Jakab: Goethe in Ungarn. Weimar, 1932. 22 l.
 Bleyer Jakab: Friedrich Leopold Graf zu Stolber und Graf Franz Széchenyi. Köln, 1932. 12 l.
 Jancsó Elemér: Eszaki rokonainknál. Nagyvárád, 1932. 112 l.
 Horváth Konstantin: Johannis Lemovicensis abbatís de Zirc opera omnia. Három kötet. Veszprém, 1932. 1216 l.
 Bach Endre: Un humaniste hongrois en France. Szeged, 1932. 98 l.
 Trikál József: Az új ember. Nova creatura. Bp. 1932. 244 l.
 Méhes Gyula: Kémiai kísérletek. Bp. 1932. 226 l.
 Imre Sándor: Az ifjúság és a mai élet nagy kérdései. Bp. 1932. 18 l.
 Battlay Dezső: A választási eredmény kiigazításának és a törvényes eredmény megállapításának kérdése a mai jogban. Bp. 1932. 24 l.
 Németújvári gróf Batthyány Lajos első magyar miniszterelnök főbenjáró pöre. Írta, az iratokat összegyűjtötte és szerkesztette Károlyi Árpád. Két kötet. Bp. 1932. 676 és 700 l. Kiadja a Magyar Történelmi Társulat. Egyetemi Nyomda.
 Az erdélyi Múzeum-Egyesület tizedik vándorgyűlésének Emlékkönyve. Szerk.: György Lajos. Kolozsvár. 1932. 116 l.
 Balogh Tamás: Közép-Európa külföldi kölcsönei és a magánbankrendszer reformja. Bp. 1932. 28 l. Különlenyomat.
 Berze Nagy János: Magyar szólásaink és a folklore. Bp. 1932. 48 l. Egyetemi Nyomda.

- Friedreich Endre: A pesti piarista gimnázium tanulói 1717-től 1780-ig. Bp. 1932. 14 l.
- Fürst Ilona: Dóczi Lajos mint német fró. Bp. 1932. 108 l.
- Gyomlay László: Újabb pedagógiai áramlatok a magyar nevelésben. Bp. 1932. 90 l.
- Kristóf György: Kazinczy és Erdély. Kolozsvár. 1932. 22 l. Erdélyi Tudományos Füzetek. 44. sz.
- Makay Miklós: A gyakorlati kereszténység világmozgalma. Bp. 1932. 102 l.
- Méhely Lajos: A megmagyarosodott Kőszeg. Bp. 1932. 12 l.
- Méhely Lajos: A zsidók parazitásága. Bp. 1932. 22 l.
- Soós Béla: Melius Péter szentháromságtana. Debrecen. 1930. 56 l. Theológiai Tanulmányok. 10. sz.
- —: Zwingli és Luther találkozása Marburgban. Debrecen. 1932. 38 l. Theológiai Tanulmányok. 22. sz.
- Szidarovszky János: A görög és latin nyelv hang- és alaktana. Bp. 1932. 248 l.
- Trostler Josef: Goethe und die ungarische Literatur. Bp. 1932. 20 l. Különlenyomat.
- Závodszyky Levente: Viczay Mihály, a műgyűjtő és Pray György barátsága. 18 l. Részlet az 1930. március 21-én tartott felolvasásból.
- Hekler Antal: A középkor s a renaissance művészete. Bp. 1932. 232 l.
- Biró Vencel: A kolozsvári piarista templom alapítása. Kolozsvár. 1932. 42 l.
- Temesváry János: Az erdélyi püspöki szék betöltése. Kolozsvár. 1932. 40 l.
- Petró József: Pázmány Péter teológiája. Bp. 1932. 20 l.
- Angehrn Tivadar: A kaloccai csapadékviszonyok. Bp. 1932. 10 l.
- Asztalos Miklós: A székelyek őstörténete letelepülésükig. Kolozsvár. 1932. 22 l.
- Varga Béla: Az individualitás kérdése. Kolozsvár. 1932. 54 l.
- Marosi Nagy Dénes: A gazdasági rend. Bp. 1932. 150 l.

Fordítások.

- Angol költők a XX. században. Ford.: Binét Menyhért. Bp. 1932. 224 l.
- Sigrid Undset: Kristin Lavransdatter. Koszorú. Bp. 1932. 268 l. Káldor.

Egyéb könyvek.

- Führer Adolf: Irodalmi tájékoztató. Bp. 1932. 72 l.
- Az Úr Aldassék! Ötvenhat magyar református lelkész predikációja. Szerk.: Incze Gábor. Pápa. 1932. 300 l.
- Nosz Gyula: Csehszlovákia története. Bp. 1932. 156 l.
- Bodor József: Nagy nevelők a világtörténelemben. Bp. 1932. 16 l. Különlenyomat.
- Gyomlay László: Turáni vándorok. Bp. 118 l.
- Tóth László és Zambra Alajos: A Garibaldi emlékkiállítás leíró katalógusa. Bp. 1932. 164 l.
- Molnár Kálmán: Néhány szó a jogi oktatás reformjához. Pécs. 1932. 30 l.
- Orel Géza: Időszerű pedagógiai kérdések. Bp. 1932. 28 l.
- Jambrekovich László: Emlékezés gróf Apponyi Lajosnérol. Bp. 1932. 56 l.
- Ludovikás Levente. XI. évfolyam. Bp. 1932. 136 l. Stádium.
- Péchy-Horváth Rezső: Azúregű Itáliám. Miskolc, 1932. 160 l.

Inhalt der selbständigen Artikel.

(Jahrgang 1932, Heft 3—8.) Friedrich Brisits: Vörösmarty und Kazinczy. Ein Abschnitt aus des Verfassers Vörösmarty-Biographie. Das Kapitel beleuchtet des Verhältnis Vörösmartys zu Kazinczy hinsichtlich ihrer literarischen Wirksamkeit. Vörösmarty und Kazinczy beschriften verschiedene Wege, doch gibt es auch gemeinsame Züge in ihren literarischen Bestrebungen. Der Verfasser wirft vor Allem einen retrospectiven Blick auf Georg Bessenyeis literarische Pläne, behandelt eingehend den Charakter und die Tendenzen der einzelnen dichterischen Schulen vom Ende des XVIII. Jahrhunderts und zeigt, wie sich Kazinczy dem Programm seiner Vorgänger anschliesst und wie Vörösmarty mit der Befreiung der Phantasie die Höhe dichterischen Schaffens erreicht. — Friedrich Lam: Ein deutsches Buch über den historischen Roman und M. Jókai. Hermann Bock und Karl Weitzel behandeln in ihrem grossen Werke (Der historische Roman als Begleiter der Weltgeschichte) auch fünf Romane Jókais und analysieren sie besonders von erzieherischem Standpunkt. Die Verfasser würdigen den ungarischen Schriftsteller, anerkennen seine Vorzüge, obwohl sie ihr Urteil nicht auf seine besten Werke gründen. — Wilhelm Tolnai: Ein Druckfehler in der Tragödie des Menschen von Emmerich Madách. Eine Berichtigung zu Albert Kardos irrthümlicher Anmerkung zum Text des dramatischen Gedichtes. — Ludwig György: Der unschuldige Csizmaz. Stoffgeschichtliche Anmerkungen zu dem komischen Epos Arany's, Die Zigeuner von Nagyida. — Moses Rubinyi: Zu den Quellen Paul Gyulais. Der Verfasser vergleicht ein Gedicht des ungarischen Dichters (Rat) mit einem Freiligrath'schen. — Georg Kristóf: Der verballhornte Petőfi. Ein Protest gegen die minderwertigen Ausgaben des Dichters, die besonders den Text seiner Werke verfälschen. — Ivan Szigetvári: Die Jahrhundertfeier Karl Vadnais. Eine pietätvolle Erinnerung an den namhaften Erzähler. — Julius Baros: Ludwig Dézsi. Ein dem jüngst verstorbenen Szegeher Universitätsprofessor gewidmeter Nachruf. Dézsi war einer der vorzüglichsten Forscher auf dem Gebiete der älteren ungarischen Literaturgeschichte. — Tibor Kardos: Der Briefwechsel des Matthias Bél mit einem italienischen Gelehrten. In der ersten Hälfte des XVIII. Jahrhunderts standen die lateinisch schreibenden ungarischen Gelehrten in regen geistigen Beziehungen zu den führenden Geistern des Auslandes. Kardos berichtet über den Verkehr Béls mit dem Paduaner Polyhistor Facciolati. — Attila Szabó: Ein Gedicht Csokonais. Ein Hinweis darauf, dass ein Gedicht des Poeten Michael Csokonai-Vitéz zu einem überaus beliebten Studentenlied wurde. — Es folgen Recensionen grösseren und geringeren Umfanges über Neuerscheinungen auf allen Gebieten der ungarischen Literaturgeschichte, sowie eine Registrierung aller Artikel in Zeitungen und Zeitschriften, die mit ungarischer Literatur im Zusammenhang sind.

Felelős szerkesztő és felelős kiadó: Pintér Jenő. Budapest I, Attila-utca 1. Királyi Magyar Egyetemi Nyomda. Budapest, 1932. (F.: Czákó Elemér dr.)

Societas Historiae Hungaricae Litterariae.

Societas Historiae Hungaricae Litterariae anno 1911. ad excolendam historiam rei litterariae Hungaricae coaluit. Praeses societatis: Ladislaus Négyesy. Vicepraesides Ludovicus Dézsi, Julius Viszota, Carolus Szász, Irenaeus Zoltvány. Ab epistulis: Zoltanus Alszegehly. Moderator ephemeridis societatis: Eugenius Pintér. Actuarius: Fridericus Brisits. Arcarius: Josephus Oberle.

Ungarische Gesellschaft für Literaturgeschichte.

Die Ungarische Gesellschaft für Literaturgeschichte wurde im Jahre 1911 zur Pflege der ungarischen Literaturgeschichte gegründet. Vorsitzender: Ladislaus Négyesy. Stellvertretende Vorsitzende: Ludwig Dézsi, Julius Viszota, Karl Szász, Irenaeus Zoltvány. Sekretär: Zoltán Alszegehly. Herausgeber der Zeitschrift der Gesellschaft: Eugen Pintér. Schriftführer: Friedrich Brisits. Kassenverwalter: Josef Oberle.

Historia Litterarum.

Commentarii Societatis Historiae Hungaricae Litterariae.

Moderator: Eugenius Pintér, sodalis Academiae Scientiarum Hungaricae.
Fasciculus XXI. 1932.

Argumentum :

Dissertationes. — Conspectus librorum 1932. editorum. — Conspectus ephemeridum. — Breves notitiae. — Scriptores emortui. — Miscellanea. — Libri novi.

Literaturgeschichte.

Zeitschrift der Ungarischen Gesellschaft für Literaturgeschichte.
Herausgegeben von Eugen Pintér, Mitglied der Ung. Akademie der Wissenschaften. XXI. Jahrgang. 1932.

Inhalt :

Artikel. — Zusammenfassende Übersicht der im Jahre 1932 erschienenen Bücher. — Zeitschriftenrundschaу. — Kurze Notizen. — Verstorbene Schriftsteller. — Vermischtes. — Neue Bücher.

IRODALOMTÖRTÉNET.

A Magyar Irodalomtörténeti Társaság folyóirata, az Irodalomtörténet, beható tájékozást nyújt a magyar irodalom és irodalomtörténet haladásának minden fontosabb mozzanatáról. Ára egy évre 8 pengő. Iskolák, könyvtárak, társaskörök és könyvkereskedők számára az előfizetés 16 pengő. Külföldi megrendelés egy évre 16 pengő.

A jelzett összegek a Magyar Irodalomtörténeti Társaság pénztárosának, Oberle Józsefnek küldendők be postautalványon (Budapest, I, Attila-utca 1.), vagy a Magyar Irodalomtörténeti Társaság 30.309. számú postatakarékpénztári csekkszámájára fizetendők be.

A társasági ügyeket Alszeghy Zsolt titkár intézi (Budapest, II., Hattyú-utca 7.).

Az ismertetésre szánt könyvek és folyóiratok Pintér Jenő szerkesztő címére küldendők (Budapest, I., Attila-utca 1.).